

של 13 משוררים, ביניהם: חיים נחמן ביאליק, שאול טשרניחובסקי, אורי צבי גרינברג, אברהם שלונסקי, נתן אלתרמן, לאה גמזל, ונתן רטוש, יהודה עמיחי ואחרים.

הנחת היסוד הביקורתית של פרופ' ברזל היא יציאה מהמיסגורה הכובלת של בחינת שיר זה או אחר של המשוררים האמורים, לעבר בחינה והערכת סך כל שירתם. באורי צבי גרינברג מוצא ברזל את נושא המוות, ההזדהות המשורר עם נושאו. בבחינת שירתו של יונתן רטוש עובר ברזל על כימעט-טאבו של הדורות החדשניים בשירה הישראלית, בהעמידו את רטוש במקום של כבוד בשירתנו. דרך שירי האהבים של המשורר הכנעני ועל מות הבעל שלו, מביא ברזל ביאור תמי צית של השיר אביר, שעניינו שלושת הקופים המפורסמים, והמסתיים בתבנית ציורית.

מעניינת בחינתו של ברזל את שירת רטוש, תחת הכותרת: יונתן רטוש: עב-ריות ואוניברסליות, תוך התמקדות בנר-סחי המיתוס של המשורר, כפי שהם מגי-עים ליד ביטויים בקצבים חופה שחורה, בארגון, יחסם ובשירי חרב. ברזל מבחין כי אלוהי העברים של רטוש אינו דווקא אלוהי היהודים, ברזל טוען כי "החידו-שים הצורניים מלווים את התשתית הרע-יונית המהפכנית, ומעניקים לשירת רטוש את מקומה המיוחד בשירתנו. אפשר לר-את ברטוש, כפי שראה קורצ'אק, חוליה



שלושה קופים

בשרשרת של מורדים בספרותנו, דוגמת ברזל, בסקי, יליץ, שניאור ומשוררים אחרים (בחלק משיריו). מבחינת ההתקוממת כנגד ערכיה של היהדות הנורמטיבית יש בוודאי צד מגשר...

קצת מפליא למצוא בחברותה מכובדת של משוררים, מביאליק ועד לעמיחי, את אבא קובנר, עוזר רבין, ואת זלדה, שהינם בבחינת האסטיטיבה השירית לי שרשרת המורדים בספרותנו. הינם בעלי חיקוי, שגם כוחם כבעלי מלאכה סתם בשירה מפוקפק למדי. ספק אם שירתם תעמוד למעלה ממחיצת הדור. שירה נטרי מלעוף או בת-ישי, שירה מטעמים של משוררים שמינו עצמם לבעלי מטעמים, ואין כוחם לעלות לספירות שיריות נוסף מטעם נעוב של יהודה עמיחי, שאותו מביא ומצטט ברזל בפרק המוקדש למשורר זה: "שארם נעוב על-ידי / אהבתו, מתפשט בתוכו / חלל עגול כמו מערה / כשכיל נמיסים מופלאים, לאט, / כמו המקום הרק / השמור בתוך ההיסטוריה / למשמעות, לתכלית ולרמזות..."

מרבית פרקי הספר מומלצים לעיון קפי דני של שוחרי השירה הישראלית, שבש-נים האחרונות היה מי שניחן את טעמם והרגילים לקרוא בשירתם של אפיגונים, במקום בשירתם של משוררים, משוררים בגדולתם הוא ניסיון להשיב את הגדולה

להבנת השירה העברית. ברוב המאמרים עמד הלל ברזל במשימה כבדה, למעט המשוררים שהוזכרו קודם לכן.

איזכור

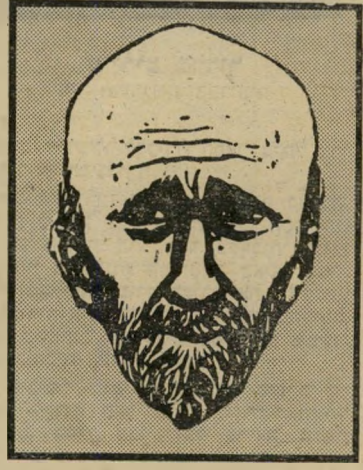
יאנוש

בימים טרופים אלה, כאשר שבה ומת-עוררת שאלת טוהר-ההנשק בחברה הישרא-לית, אין פלא ששבה ועולה דמותו של הנריק גולדשמידט - יהודי יותר בכי-נוי: יאנוש קורצ'אק - אחת מדמוי-יות המופת של יהדות פולין, האיש שהלך-גא עם תלמידיו למוות.

מדף הספרים של יאנוש קורצ'אק אור-דויתו, בעברית, התעשר החודש בשניים-גוספים. הראשון, סיפרו של ישראל זינגמן (סטאשק), יאנוש קורצ'אק - בין היתומים * השני: חוברת בעריכת ד"ר אדיר כוהן, יאנוש קורצ'אק - דיוני-הקונגרס הבינלאומי במלאת מאה שנים-להולדתו.

קורצ'אק, שנודע כמחבר ספרי-מופת ל-ילדים ולנוער, ביניהם המלך מתיא הראי-שון, המלך מתיא באי השומם... יותם-הקסם... וספרים רבים אחרים - היה-תערוכת של מתקן חברתי ברמה עולמית, וסופר שפועל לקידום אמונתו בספריו. את-רעיונותיו החדשניים בחינוך יישם קור-צ'אק במערכת חינוך היתומים שאותה טי-פת, רעיונות המונחים על-ידי ערך אחד-ויחיד: כבודו של הילד. זכות שעליה-הוא עומד בספריו זכות הילד לכבוד ובי-מחזהו סינאט המטרופים. קורצ'אק היה-מהראשונים שניצלו את כל-ההתקשרות-ההמוניים להטפה, ועזמת נאומיו המטר-פים של הנאצי גאבלס, החל קורצ'אק, בשנת 1935, במחזור שיחותר-ראדיו, על-ילדים וילדים, בראדיו הפולני.

רבים מחניכיו של קורצ'אק בימים ש-קדמו למלחמת-העולם עלו ארצה, הו-בין מקימיהם של קיבוצים רבים. כאשר-פרצה מלחמת-העולם לבש קורצ'אק מדי-צקיין פולני, וסירב לענות את הטלאי הר-צהוב, שהנאצים כפו על היהודים. הוא-נעצר, ושוחר רק אחרי השתדלות של



יאנוש קורצ'אק

צוואת, הדוקטור הזקן.

תלמידיו. קורצ'אק נסגר עם יתומיו בגיטו, שם נשבע חגיגת, ביחד עם הילדים, להי-יות ולעבוד לפי חוקי האמת והצדק. בגיטו-חיבר המחנך את היתומן שלו, שנזר רשי-מה מועזת של מצבים נפשיים אל מול-הכיליון. כאשר מצליחים לסדר לקורצ'אק-תעודת-מעבר על-מנת שייצא מן הגיטו,

* ישראל זינגמן (סטאשק) - יאנוש קורצ'אק בין היתומים; הוצאת ספריית-פועלים; 176 עמודים; כריכה קשה.

** יאנוש קורצ'אק - דיוני הקונגרס הבינלאומי במלאת מאה שנה להולדתו; הוצאת אוניברסיטת חיפה; 156 עמודים.

*** קורצ'אק - המלך מתיא הראשון; המלך מתיא באי השומם; עברית: אורי-אורלב; הוצאת כתר; ירושלים.

**** יאנוש קורצ'אק - יותם הקסם; עברית: ליכטנבאום; הוצאת עט-עובד.

בחטף ילד הצל מלקק * בן-עוזר מבקר

ספר שהביא לבית-הדפוס * כתבי-העת

החדש של זב"מ * סופשבוע של יחיאל מר

הנהלת פינקסיס מעוררת גיחוך ערך בשבוע שעבר המזכיר לשעבר של הסי-עה הליברלית בכנסת, וסופר-הילדים בהנה יעקוב שכיט, ברשימתו תכלת או-דימומים שעסקה בבורר התכלת העזה של עמוס עוז. שביט, שנזעק להגנת הליכוד, מעטו ושיבטו של עוז, כאשר זה עלה לשלטון, ותקף את רשימתו של עוז לפני יותר-משנתיים, ממשיך במיגננת הערכים של הימין הארצישראלי ברשימה זו, כשהוא מדביק-לעוז כינויים כמו, "רומנטיקה פולנית", ביטויים שהקינאה הספרותית צועקת מתוכם. * * * בן-ציון תומר, איש הליגה החמישית של סופרי דור-הפלמ"ה, שהפך מחוסר-עבודה-עם-נפילת המערך (שימש ככותב נאומים של יגאל אלון), שובץ במיסגרת תיכנון-העבודה הלאומי לסופרי דור הפלמ"ח, כראש איגוד סופרי ישראל, בשבוע שעבר-נראה תומר חוסה בצילו של הסופר הגרמני האורח, זיגפריד לנץ, שביקר בארץ-וקרא בגרמנית מיצירותיו. בכל מקום בו נראה לנץ, מטייל או מבקר, היה זה תומר-מחבר מחזה-השואה ילדי הצל, שחסה בצילו. לנץ רצה לפגוש בעמוס עוז, היה זה-תומר שהסיעו אל עמוס עוז. כאיש וצילו נעו השניים בכבישי הארץ שבע ימים בקירוב. העיר על כך משורר תל-אביבי: "ילד הצל ילקק עד שהצל יס כולו..." * * * האתיקה המקובלת בעולם הספרות, וגם בישראל, קובעת שאין סופר או מבקר עוסק-בביקורת ספר שאותו ערך, תירגם או הביא לבית-הדפוס. אתיקה זו אינה חלה על



מאיר שליו



אהוד בן-עוזר



בן ציון תומר

המחבר הפתח-תיקוואי אהוד בן-עוזר, שהביא לדפוס את סיפרו של חתן פרסי-נובל-יצחק בשוויט-זינגר, שונאים - סיפור אהבה, בי-בנובמבר פירסם בן-עוזר רשימה-שבה הוא מבקר את סיפרו של בשוויט-זינגר, תוך שהוא מכשיל את עצמו ואת עורך-המוסף-הספרותי הגיל * * * הגנה ממקום בלתי-צפוי לזכות קריאת-הביניים של חברי-הכנסת הביא עסקן אגודת-הסופרים ישראל כוהן ברשימתו כיבשונה של קריאת-ביניים, שאותה סיים במילים: "הבה נשכלל את קריאת-הביניים ונשמור עליה מכל מישמר" * * * הוצאת הספרים זמורה ביתן מודן עומדת לפרסם כתבי-עת חדש לספרות, במטרה לקדם-את מכירת ספריה. כתבי-עת זה ייערך בידי שני עורכים-לשעבר של מדור הספרות בהארץ, יהושע קנז ויורם ברונובסקי, שחברו יחדיו למטרה זו, שעשויה לחדד את מילי-חמת כתבי-העת הקיימת * * * כתבי-עת אחר, שהשמועה טוענת כי אומץ בידי הוצאת-זמורה ביתן מודן הוא כתבי-העת למדע-בידיוני פנטסיה 2000, בעריכת הצעיר אלי-מנא * * * פעם היה משורר מניו-יורק בשם יחיאל מר, שנודע יותר בשל תרומתו לפיו-מון הישראלי, תחת השם יחיאל מוהר. השנים נקפו ומר-מהר מת ואיגנו. שירתו-נשכחה והלכה, ופיומוניו המשיכו להישמע בתוכניות הנוסטלגיה השונות של תחנות-השידור. למר-מהר יש בן ושמו אלי מוהר, שהוא מגיש תוכניות מוסיקה בידורית-בקול ישראל ובגלי צה"ל, שבהן הוא נוהג לשבץ משירת אביו, מבלי להניד עפעף או-לראות בכך פגם. הוא אינו שורח אף לציין, כי השיר שכתב המשורר מר הוא אביו של-המגיש מוהר. וכך, בימי ישיב, בתוכנית סופשבוע, נעשית החיאה חדשה לשירת יחיאל-מר, הגוררת תשלום תמלוגים ליורשיו החוקיים * * * הבלשן חיים איזק, במדורו-מילים מילים, ליגלג על שדרן הטלוויזיה מאיר שליו ועל הופעתו במופע-קמבודיה של הטלוויזיה הישראלית כסופר-תרומות. כתב איזק בדבר: "הסיח דעתם של צופים-רבים מן המיספרים המרקיעים של תרומות הציבור בשל תרומתו בספירה משובשת של-אלפי הלירות: שתי-עשרה אלף, חמש-עשרה אלף, שבע-עשרה אלף. כאילו מעולם-לא שמעו שאלפים הם ממין זכר, חיברתי לי כמה ספרים אפסריים לשיבוש עקשני זה: (א) גודל הסכומים בלבד את דעתו של מאיר שליו והוא, פשוט, שכת את דרך הספירה-הנכונה; (ב) מכיוון שהיה "מחויץ לתפקידו", כעורך מדור לשון, נטל לו חופשה מן-העברית המדוקקת וחזר לשיגרת החברה; (ג) הוא, כרבים מדוברי העברית, אי-ידיעתו-בעניין זה היא אמיתית, ולדעתם מינם של האלפים מותנה בעצמים הניספרים..." * * *

הוא מסרב, בי-באוגוסט 1942 יוצא יאנוש קורצ'אק בראש תלמידיו היתומים, ושאר-מחנכיהם, נקיים ומסודרים, ברביעיות, תחת דגלם הירוק (תלחן ארבעת-העלים, על-י שדה ירוק, כבחלומו של המלך מתיא-החדשן), דרך רחובות הגיטו של האוטר-שלפלאץ ליד תחנת הרכבת דנציג, ומשם-לעבר מחנה-השמדה בטרבלינקה. סיפרו של ישראל זינגמן (סטאשק) הוא-ספר נוסף שחובר בידי אחד מחניכיו של-קורצ'אק. בעשרת פרקי הספר עולה דמוי-תו המופלא של קורצ'אק המחנך, מבעד-לממד הזמן, כהשתקפותו בעיני-הילד של-המחבר. מרגש הפרק על דמותו של קור-צ'אק בפני מישפ-חברים, ומעורר דמעות-הפרק המתאר את מות-הגיבורים של הי-מחנך, שסירב להינצל. אשתקד, במלאת 100 שנה להולדתו, נע-רך בארץ קונגרס שהוקדש לזיכרו ולי-